

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS TIESNESIS

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Satversmes tiesas tiesneses

Anitas Rodiņas

ATSEVIŠĶĀS DOMAS

Rīgā 2024. gada 24. oktobrī

lietā Nr. 2023-35-03

“Par Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra noteikumu Nr. 560

**“Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos
energoresursus, kā arī par cenu noteikšanas kārtību un uzraudzību”**

41. punkta un 60.2. apakšpunkta (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2022. gada

31. martam) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. panta

pirmajiem trim teikumiem”

1. Satversmes tiesa 2024. gada 10. oktobrī pasludināja spriedumu lietā Nr. 2023-35-03 “Par Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra noteikumu Nr. 560 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, kā arī par cenu noteikšanas kārtību un uzraudzību” 41. punkta un 60.2. apakšpunkta (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2022. gada 31. martam) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem” (turpmāk – Spriedums), ar kuru atzina apstrīdētās normas par atbilstošām Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

Argumentējot savu viedokli, izmantošu Spriedumā lietotos saīsinājumus.

2. Piekrītu Sprieduma 13.–16. punktā secinātajam, ka apstrīdētās normas ierobežo Pieteikuma iesniedzējas pamattiesības, ka šīs normas ir izdotas, pamatojoties uz likumu, ka tām ir leģitīms mērķis un ka tās ir piemērotas šā leģitīmā mērķa sasniegšanai. Piekrītu citstarp arī tam, ka Satversmes tiesa, ņemot vērā tās iepriekš izskatītajās ar obligāto iepirkumu saistītajās lietās jau veikto analīzi, pirmo reizi savā judikatūrā nav analizējusi to, vai apstrīdētās normas izdotas tāda papildu leģitīmā mērķa labad, kuru Ministru kabinets ir tikai norādījis, bet ne pamatojis, proti, citu cilvēku tiesību aizsardzības labad.

Tomēr nepiekrītu Satversmes tiesas secinājumiem, ka nav saudzējošāku līdzekļu, ar kuriem pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi varētu sasniegt vismaz tādā pašā kvalitātē, un ka apstrīdētajās normās ietvertais personas pamattiesību ierobežojums ir samērīgs. Līdz ar to nepiekrītu tam, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

3. Satversmes tiesa ir atkāpusies no savas judikatūras valsts atbalsta jomā un šajā lietā pēc būtības nav ņēmusi vērā valsts atbalsta shēmas izveides mērķi. Proti, Satversmes tiesa citā lietā ir atzinusi, ka valstij ir plaša rīcības brīvība pārskatīt valsts atbalsta shēmu. Vienlaikus atbalsta nosacījumu izmaiņu veikšanā ir jāņem vērā tie mērķi, kuru dēļ valsts atbalsts vispār ir ieviests (*sk. Satversmes tiesas 2022. gada 27. oktobra sprieduma lietā Nr. 2021-31-0103 36.2. un 40.4. punktu*). Tātad, vērtējot tādu nosacījumu satversmību, kuri vērsti uz atbalsta atņemšanu, ir jāpārlicinās par to, vai šie nosacījumi nesabotē atbalsta shēmas izveides mērķu sasniegšanu. Valsts atbalsts, kas paredzēts konkrētu nozaru attīstībai, ir nepieciešams pašai valstij un Eiropas Savienībai, lai attīstītu tās politikas mērķus. Šie apsvērumi ir jo sevišķi svarīgi klimata pārmaiņu kontekstā, un uz šo lietu attiecināmā Atjaunojamo energoresursu direktīva citstarp uzliek Latvijai saistošus pienākumus atjaunojamo energoresursu īpatsvara nodrošināšanā.

Viena no Eiropas Savienības galvenajām politiskajām prioritātēm ir Eiropas zaļais kurss, kura mērķis ir sasniegt klimatneitralitāti līdz 2050. gadam. Eiropas

Komisija ir atzinusi, ka, lai šo mērķi sasniegtu, nepieciešams veicināt arī atjaunojamo energoresursu izmantošanu (*sk. Eiropas Komisijas paziņojumu – Eiropas zaļais kurss (COM/2019/640) – un Eiropas Komisijas paziņojuma – Pamatnostādnes par valsts atbalstu klimata, vides aizsardzības un enerģētikas pasākumiem (2022) (2022/C 80/01) – 1. punktu*). Valsts atbalsta shēmas ir viens no veidiem, kādos tiek veicināta atjaunojamo energoresursu izmantošana (*sk.: Rusche T. M. EU Renewable Electricity Law and Policy. From National Targets to a Common Market. Cambridge University Press, 2015, pp. 3–4*). Arī Komisijas lēmumā norādīts, ka Latvijā ieviestās atbalsta shēmas mērķis ir veicināt atjaunojamo energoresursu izmantošanu un augstas efektivitātes koģenerācijas izvēršanu (*sk. Komisijas lēmuma 4. punktu*).

Tādējādi, apsverot iespējamās alternatīvos leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzekļus, kā arī vērtējot pamattiesību ierobežojuma atbilstību leģitīmajam mērķim, Spriedumā bija jāņem vērā tie mērķi, kuru dēļ piešķirtas tiesības obligātā iepirkuma ietvaros pārdot elektroenerģiju, kas ražota no atjaunojamiem energoresursiem.

Lai izvērtētu, vai komersanta brīdināšana par iespējamu obligātā iepirkuma tiesību atcelšanu un valsts atbalsta atmaksu ir atzīstama par leģitīmā mērķa sasniegšanai vienlīdz efektīvu, bet personas pamattiesības saudzējošāku līdzekli, Satversmes tiesai bija jānoskaidro, vai elektroenerģijas gada pārskata iesniegšanai līdz 1. martam ir izšķiroša nozīme uzraudzības pār elektroenerģijas ražotāja atbilstību obligātā iepirkuma prasībām īstenošanā. Secīgi Satversmes tiesai bija jāpārbauda, vai apstrīdēto normu spēkā esības laikā bija kādi īpaši apstākļi, kuri liedza ieviest iepriekš spēkā bijušo un šobrīd spēkā esošo tiesisko regulējumu, kas paredz komersanta brīdināšanu, kā arī, vai komersantu brīdināšana neprasa nesamērīgi lielus resursus no valsts un sabiedrības.

Jāpiebilst, ka Spriedumā pamatoti nav sniegta atbilde uz Ministru kabineta atbildes rakstā norādīto viedokli, ka šobrīd spēkā esošais tiesiskais regulējums, kas paredz komersanta brīdināšanu par iespējamu obligātā iepirkuma tiesību atņemšanu, esot saistīts ar Elektroenerģijas tirgus likumā definētā vienotā tehnoloģiskā cikla ieviešanu un nepieciešamību komersantiem ieviest jaunu

ziņošanas sistēmu. Minētais pamatojams ar to, ka, lai vērtētu, vai spēkā esošs un pamattiesības mazāk ierobežojošs tiesiskais regulējums ir uzskatāms par alternatīvu iepriekš pastāvējuša pamattiesību ierobežojuma leģitīmā mērķa sasniegšanai, nav būtiski tas, kādu iemeslu dēļ tika mainīts tiesiskais regulējums, kas šobrīd ir personai labvēlīgāks. Būtiski ir tas, vai pastāvēja tādi alternatīvi līdzekļi, ar kuriem pamattiesības varēja ierobežot saudzējošākā veidā, proti, tas, vai apstrīdēto normu spēkā esības laikā varēja ieviest tādu tiesisko regulējumu, kas paredzētu komersantu brīdināšanu.

4. Vērtējot iespējamās pamattiesību ierobežojuma alternatīvas, Sprieduma 17.2. punktā norādīts, ka “no LESD 108. panta trešās daļas izriet dalībvalsts atbildīgo iestāžu pienākums pēc savas iniciatīvas atgūt nelikumīgi un nepamatoti sniegtu valsts atbalstu (*sal. sk. Eiropas Savienības Tiesas 2019. gada 5. marta sprieduma lietā C-349/17 “Eesti Pagar AS” 92.–95. punktu*). Tātad Būvniecības valsts kontroles birojam kā atbildīgajai iestādei ir jāraugās, lai komersanti ievērotu visas ar obligātā iepirkuma sistēmu saistītās normatīvo aktu prasības. Lai birojs šo uzdevumu varētu veikt, ir nepieciešams atbilstošs tiesiskais regulējums, kas ļauj efektīvi uzraudzīt obligātā iepirkuma sistēmas darbību un iespējami ātri reaģēt uz konstatētiem atbalsta saņēmēju pieļautiem pārkāpumiem.”

Tomēr Spriedumā nav pareizi novērtētas Būvniecības valsts kontroles biroja plašās pilnvaras obligātā iepirkuma sistēmas uzraudzībā, kas nebūt neaprobežojas tikai ar elektroenerģijas gada pārskata saņemšanu.

Lai pārliecinātos par elektroenerģijas ražotāja atbilstību obligātā iepirkuma prasībām, Būvniecības valsts kontroles birojs ir tiesīgs pieprasīt no komersanta nepieciešamo informāciju un piekļuvi elektrostacijai un tajā esošajiem mēraparātiem. Turklāt birojs pārbaudes elektrostacijās var veikt kā plānoti, tā arī neplānoti (*sk. Noteikumu Nr. 560 47. punktu*). Papildus tam birojs informāciju saņem arī no citiem avotiem, piemēram, no publiskā tirgotāja – informāciju par obligātā iepirkuma ietvaros pārdotās elektroenerģijas daudzumu un sniegtā atbalsta apjomu, pieslēguma jaudu, biogāzes elektrostaciju izmantotajām biogāzes izejvielām, kā arī iespējamiem pārkāpumiem, kas kļuvuši zināmi publiskajam

tirgotājam (sk. Noteikumu Nr. 560 37. un 45. punktu un Būvniecības valsts kontroles biroja viedokli). Pamatlīdzekļu nolietojumu elektrostacijām aprēķina saskaņā ar normatīvajiem aktiem par grāmatvedības prasībām (sk. Noteikumu Nr. 560 11. punktu), tādēļ šo informāciju var iegūt arī no gada pārskata, ko komersants iesniedz Valsts ieņēmumu dienestam un kas citstarp ietver informāciju par pamatlīdzekļu nolietojumu (sk. Ministru kabineta 2015. gada 22. decembra noteikumu Nr. 775 “Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi” 5.4. apakšodaļu). Informācija par kopējo saražotās elektroenerģijas apjomu, siltumenerģijas un kurināmā uzskaites dati ražotājam ir jāuzglabā elektrostacijā uz vietas (sk. Noteikumu Nr. 560 21.5. apakšpunktu). Ja birojs, apskatot elektrostaciju, konstatē, ka, piemēram, tajā nav korekti uzstādīti vai verificēti mēraparāti, tas pats par sevi ir pamats obligātā iepirkuma tiesību atcelšanai pēc attiecīga brīdinājuma nosūtīšanas ražotājam (sk. Noteikumu Nr. 560 49.2. apakšpunktu). Tāpat pamatlīdzekļu nolietojums ir patstāvīgs pamats obligātā iepirkuma tiesību atņemšanai (sk. Noteikumu Nr. 560 11.1. apakšpunktu).

Tādējādi elektroenerģijas gada pārskats nav vienīgais avots, no kura Būvniecības valsts kontroles birojs uzraudzības ietvaros iegūst nepieciešamo informāciju par elektrostācijas darbību. Ja biroja pienākums uzraudzīt obligātā iepirkuma sistēmu aprobežotos tikai ar elektroenerģijas gada pārskata saņemšanu, nāktos secināt, ka prasība iesniegt šo pārskatu ir formāla vai ka birojs bez pārskata saņemšanas nav tiesīgs veikt obligātā iepirkuma sistēmas uzraudzību. Kā tas redzams no minētajām Noteikumu Nr. 560 normām, elektroenerģijas gada pārskats gan nenoliedzami sekmē obligātā iepirkuma sistēmas uzraudzības īstenošanu, tomēr tā saņemšana pati par sevi nav priekšnosacījums tam, lai birojs varētu pieņemt nepieciešamos lēmumus gadījumos, kad ražotājs pieļāvis tiesību normu pārkāpumus. Arī no Spriedumā norādītās Eiropas Savienības Tiesas judikatūras lietā C-349/17 “Eesti Pagar AS” var secināt, ka pienākums pieņemt atbilstošus lēmumus birojam ir arī tad, kad tas pats – nevis tikai no saņemtā elektroenerģijas gada pārskata – konstatē, ka valsts atbalsts ir jāatgūst.

5. Sprieduma 17.2. punktā arī norādīts, ka, “ievērojot valsts atbalsta ietekmi uz konkurenci, jo sevišķi būtiski ir pēc iespējas ātrāk novērst situācijas, kad valsts atbalsts tiek saņemts nepamatoti. Tādēļ elektroenerģijas gada pārskata neiesniegšanu nevar uzskatīt par formālu pārkāpumu un pārskata iesniegšanas termiņa ievērošana ir svarīga efektīvai obligātā iepirkuma sistēmas uzraudzībai.”

Tomēr Spriedumā nav vērtēts tas, vai elektroenerģijas gada pārskata neiesniegšanai tieši noteiktajā termiņā – 1. martā – pašai par sevi ir negatīva ietekme uz konkurenci.

Kā tas secināms no šo no atsevišķo domu 4. punktā analizētā Noteikumu Nr. 560 tiesiskā regulējuma, neatkarīgi no elektroenerģijas gada pārskata iesniegšanas brīža Būvniecības valsts kontroles birojs arī bez iepriekšēja brīdinājuma var ierasties elektrostacijā un pārbaudīt pārskatā ietveramo informāciju, kā arī, konstatējot pārkāpumus elektrostacijas darbā, lemt par obligātā iepirkuma tiesību atņemšanu un saņemtā valsts atbalsta atmaksu par konkrēto periodu, ja šādas tiesiskās sekas par attiecīgo pārkāpumu ir paredzētas tiesiskajā regulējumā. Noteikumi Nr. 560 ļauj birojam pilnvērtīgi veikt obligātā iepirkuma sistēmas uzraudzību, konstatēt iespējamus pārkāpumus un lemt par obligātā iepirkuma tiesību atcelšanu un valsts atbalsta atmaksu jebkurā laikā neatkarīgi no gada pārskata iesniegšanas brīža.

Spriedumā nav analizēti un nav konstatējami tādi īpaši apstākļi, kas specifiski apstrīdēto normu spēkā esības laikā būtu prasījuši, lai tādā gadījumā, ja komersants nokavējis elektroenerģijas gada pārskata iesniegšanas termiņu, tam bez brīdinājuma tiktu atņemtas obligātā iepirkuma tiesības un uzlikts valsts atbalsta atmaksas pienākums. Arī šobrīd spēkā esošā Noteikumu Nr. 560 41. punkta redakcija, kas paredz brīdinājuma nosūtīšanu, neliedz Būvniecības valsts kontroles birojam pilnvērtīgi uzraudzīt komersantus obligātā iepirkuma sistēmas ietvaros.

Tādējādi konkrētam elektroenerģijas gada pārskata iesniegšanas brīdim – 1. martam – pašam par sevi apstrīdēto normu spēkā esības laikā nebija izšķirošas nozīmes uzraudzības pār elektroenerģijas ražotāja atbilstību obligātā iepirkuma prasībām īstenošanā.

6. Sprieduma 17.2. punktā norādīts: “Pēc Satversmes tiesas ieskata, Pieteikuma iesniedzēja prasa paredzēt citu procesuālu kārtību jeb priekšrocību gadījumā, kad pieļauts obligātā iepirkuma sistēmas uzraudzības noteikumu pārkāpums.” Attiecībā uz Pieteikuma iesniedzējas situāciju minētajā Sprieduma punktā norādīts, ka “brīdinājums ļautu komersantam saņemt valsts atbalstu arī pēc obligātā iepirkuma sistēmas uzraudzības noteikumu pārkāpuma un dotu tam elektroenerģijas gada pārskata sagatavošanai un iesniegšanai ilgāku laiku nekā citiem komersantiem, kuri pārskatu iesnieguši noteiktajā termiņā”.

Nevaru nepiekrīst tam, ka saudzējošāks pamattiesību ierobežošanas līdzeklis vispārīgi var tikt uzskatīts arī par priekšrocību. Tieši tādēļ, pēc mana ieskata, brīdinājuma nosūtīšanu komersantam var uzskatīt par personas pamattiesības saudzējošāku līdzekli, jo sevišķi ievērojot to, ka Satversmes tiesa jau ir atzinusi: pamattiesības var ierobežot saudzējošāk, ja noteikta tiesiska pienākuma izpilde tiek atlikta vai sadalīta termiņos (*sk. Satversmes tiesas 2023. gada 17. februāra sprieduma lietā Nr. 2022-05-01 14.2. punktu*) vai ja personas tiesībām iegūt informāciju tiek noteikta atšķirīga procesuālā kārtība (*sk. Satversmes tiesas 2021. gada 13. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-18-01 21. punktu*), vai ja personu tiesības izveidot reliģisku savienību tiek īstenotas īsākā termiņā (*sk. Satversmes tiesas 2018. gada 26. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2017-18-01 21.3.2. punktu*), vai ja personai adresēta lēmuma pieņemšanai tiek noteikta atšķirīga procedūra, kas paredz individuāla vērtējuma sniegšanu katrā konkrētā gadījumā (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2021. gada 4. novembra sprieduma lietā Nr. 2021-05-01 21. punktu*).

Tāpat jāņem vērā, ka lietas materiālos ir tolaik par nozari atbildīgās ministrijas – Ekonomikas ministrijas – 2022. gada 28. aprīļa vēstule, kura nosūtīta Administratīvajai apgabaltiesai un kurā ministrija skaidro, kādēļ atjaunota kārtība, atbilstoši kurai komersants par elektroenerģijas gada pārskata neiesniegšanu visupirms saņem brīdinājumu. Vēstulē norādīts, ka Ekonomikas ministrija grozījumu izstrādes gaitā ir vērtējusi visu obligātā iepirkuma sistēmas uzraudzības mehānismu kopumā, ņemot vērā dažādas smaguma pakāpes pārkāpumiem

piemērojamās atbildības savstarpējo saskaņotību. Ministrija esot secinājusi, ka saistībā ar gada pārskata neiesniegšanu noteiktajā termiņā uzraudzības mērķus ir iespējams sasniegt, par šā veida pārkāpumu komersantam izsakot brīdinājumu, bet lēmumu par obligātā iepirkuma tiesību atcelšanu pieņemot tad, ja komersants gada pārskatu neiesniedz divu mēnešu laikā pēc brīdinājuma saņemšanas (*sk. lietas materiālu 4. sēj. 56.–58. lp.*). Tādējādi arī attiecīgajā laika periodā atbildīgā ministrija brīdinājuma atjaunošanu ir saistījusi ar to, ka iepriekš pastāvējusi kārtība bija nesamērīga salīdzinājumā ar sekām, kādas izriet no citiem Noteikumos Nr. 560 paredzētajiem pārkāpumiem, kā arī ar to, ka obligātā iepirkuma uzraudzību var veikt vienlīdz efektīvi arī tad, ja pārskats tiek iesniegts pēc brīdinājuma saņemšanas.

Īpaši jāņem vērā tas, ka Noteikumi Nr. 560 virknē gadījumu paredz un arī apstrīdēto normu spēkā esības laikā paredzēja, ka brīdinājums par iespējamo obligātā iepirkuma tiesību atņemšanu ražotājiem nosūtāms, piemēram, tad, ja elektrostacijā uzstādītā elektriskā jauda, kas pieslēgta sistēmas operatora tīklam, neatbilst līgumā ar publisko tirgotāju norādītajai jaudai, ja elektrostacijā uzstādītās mēraparātu vai mērlīdzekļu sistēmas kalibrācijas vai verifikācijas termiņi ir nokavēti līdz 10 dienām, ja elektrostacijas darbība neatbilst normatīvajiem aktiem, kas nosaka prasības elektrostaciju darbībai vides aizsardzības vai darba drošības jomā (*sk. Noteikumu Nr. 560 43., 49. un 51. punktu redakcijā, kas bija spēkā līdz 2020. gada 31. decembrim*). Tas nozīmē, ka apstrīdēto normu spēkā esības laikā brīdinājuma nosūtīšanas sistēma obligātā iepirkuma tiesību izmantošanas uzraudzības īstenošanai jau bija izveidota un tika īstenota dažādu tādu pārkāpumu gadījumos, kuri citstarp var būt saistīti ar valsts atbalsta ļaunprātīgu izmantošanu un reālu nepamatotu izmaksu radīšanu elektroenerģijas galapatērētājiem.

Noteikumu Nr. 560 41. punkts šobrīd spēkā esošajā redakcijā paredz brīdinājuma nosūtīšanu komersantam. Ministru kabineta 2022. gada 8. marta noteikumu Nr. 177 “Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra noteikumos Nr. 560 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, kā arī par cenu noteikšanas kārtību un uzraudzību”” (turpmāk – Noteikumu grozījumi) anotācijā norādīti vairāki problēmjautājumi, kas

ar Noteikumu grozījumiem ir risināti, tostarp vienotā tehnoloģiskā cikla princips; elektrostaciju pārkompensācijas novēršana; valsts atbalsta vai tā izmaksas apturēšana; nepamatoti vai nelikumīgi saņemta valsts atbalsta atgūšana (sk.: <https://tapportals.mk.gov.lv>). Saistībā ar valsts atbalsta vai tā izmaksas apturēšanu anotācijā norādīts uz atšķirīgām tiesiskajām sekām, kas paredzētas par dažādiem komersantu pieļautajiem pārkāpumiem.

Ņemot vērā minēto, saprotams, ka ar Noteikumu grozījumiem atjaunotā kārtība, kas paredz brīdinājuma izteikšanu komersantam tad, ja tas nokavējis elektroenerģijas gada pārskata iesniegšanas termiņu, ir saistīta ar normu izdevēja veiktiem samērīguma apsvērumiem. Proti, tika secināts, ka obligātā iepirkuma uzraudzību vienlīdz efektīvi var veikt arī tad, ja komersants, kas nav noteiktajā termiņā iesniedzis elektroenerģijas gada pārskatu, tiek brīdināts par iespējamo obligātā iepirkuma tiesību atņemšanu un valsts atbalsta atmaksu.

Ievērojot to, ka valstī jau pastāvēja un pastāv brīdinājumu nosūtīšanas sistēma obligātā iepirkuma tiesību izmantošanas uzraudzības īstenošanai, nevar atzīt, ka brīdinājuma nosūtīšana komersantam, kas nav iesniedzis elektroenerģijas gada pārskatu Noteikumos Nr. 560 paredzētajā termiņā, prasītu no valsts un sabiedrības nesamērīgi lielu ieguldījumu, jo sevišķi ņemot vērā to, ka brīdināšanas sistēma tika attiecināta arī uz citiem, ar obligātā iepirkuma sistēmu pēc būtības nesavienojamiem pārkāpumiem.

7. Piekrītu Spriedumā norādītajam, ka visiem komersantiem, kuri saņem valsts atbalstu, īstenojot tiem piešķirtās tiesības, ir jārīkojas kā rūpīgiem un atbildīgiem saimniekiem un jāievēro visi tiesību normās noteiktie pienākumi. Tomēr ir būtiski ņemt vērā, ka komersanta pieļauts pārkāpums obligātā iepirkuma sistēmas ietvaros var izpausties dažādi – tas var tikt pieļauts ne tikai apzināti negodprātīgas rīcības rezultātā, bet arī neuzmanības dēļ. Tāpat pārkāpumi mēdz būt atšķirīgi atkarībā no to ietekmes uz izmaksājamā valsts atbalsta aprēķinu. Brīdinājums ļautu komersantam labot pieļauto kļūdu un iesniegt elektroenerģijas gada pārskatu, bet brīdinājuma izteikšana nekavētu Būvniecības valsts kontroles biroju veikt nepieciešamās pārbaudes elektrostacijās un pieņemt šo pārbauzu

rezultātiem atbilstošus lēmumus. Turklāt tādā gadījumā, ja komersants elektroenerģijas gada pārskatu neiesniegtu arī pēc brīdinājuma saņemšanas, attiecībā uz to iestātos tādas pašas tiesiskās sekas, kādas paredzētas apstrīdētajās normās, – komersants zaudētu obligātā iepirkuma tiesības, un tam būtu pienākums atmaksāt saņemto valsts atbalstu par attiecīgo periodu.

Ņemot vērā visu minēto, uzskatu, ka brīdinājums par iespējamu obligātā iepirkuma tiesību zaudēšanu un valsts atbalsta atmaksu gadījumā, ja komersants nav iesniedzis elektroenerģijas gada pārskatu noteiktajā termiņā, ir alternatīvs līdzeklis, kas ļautu sasniegt pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi vienlīdz efektīvi, bet mazāk ierobežotu komersanta tiesības uz īpašumu.

Līdz ar to apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

8. Nepiekrītu tam, ka Spriedumā ārpus samērojamo interešu svaru kausiem ir palikušas sabiedrības intereses klimata jomā, kurām kalpo arī atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanai izveidotā obligātā iepirkuma sistēma.

Samērojot sabiedrības un komersanta intereses, Sprieduma 18. punktā norādīts, ka “pienākums iesniegt elektroenerģijas gada pārskatu pastāvēja gan laikā, kad Pieteikuma iesniedzējai tika piešķirtas tiesības pārdot hidroelektrostacijās saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, gan laikā, kad Eiropas Komisija vērtēja Latvijas īstenotās valsts atbalsta shēmas saderību ar iekšējo tirgu. Tādējādi pienākums iesniegt elektroenerģijas gada pārskatu nav jauna, iepriekš nebijusi prasība, kurai komersantam būtu īpaši jāpielāgojas.”

Tomēr tajā laikā tiesību normas paredzēja ne vien komersanta pienākumu iesniegt elektroenerģijas gada pārskatu, bet arī komersanta brīdināšanu pirms iespējamās obligātā iepirkuma tiesību atcelšanas un valsts atbalsta atmaksas pienākuma uzlikšanas. Tāpat Spriedumā nav vērtēts tas, ko norādījusi lietā pieaicinātā persona, kas izdevusi Ministru kabinetu pilnvarojošās normas, – Saeima –, proti, tā norādījusi, ka apstrīdētās normas esot izdotas, nepareizi izprotot likumdevēja doto pilnvarojumu, un ka tās nesaskanot ar iepriekš pastāvējušo

kārtību, kas bijusi atbilstoša labas pārvaldības principam. Valstij ir jāprasa, lai komersants rīkotos kā rūpīgs saimnieks, taču valsts nedrīkst aizmirst, ka arī tai pašai ir jāievēro labas pārvaldības princips, sadarbojoties ar personu, jo šī sadarbība izskatītās lietas kontekstā ilgtermiņā ir svarīga arī klimata mērķu sasniegšanai.

Satversmes tiesas tiesnese

Anita Rodiņa